

Warszawa, dnia 21. 10. 2015 r.

PG VII G 073/85/15

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2015 -10- 2 2
ZAL. 31	NR

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Grzegorz Paweł Dreczka

W odpowiedzi na pismo Pana Rzecznika z dnia 25 września 2015 roku (VIII.518.34.2015.JG/MK) uprzejmie informuję, że problematyka przestępstw z nienawiści pozostaje w moim stałym zainteresowaniu.

W ostatnich kilku latach zdecydowanie zwiększyła się liczba prowadzonych postępowań przygotowawczych dotyczących przestępstw popełnianych z motywów narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych lub z powodu bezwyznaniowości, w tym zwłaszcza z wykorzystaniem Internetu, co wynika między innymi z faktu większej świadomości prawnej obywateli, którzy reagują na wszelkie przejawy dyskryminacji wokół nich i składają w związku z tym zawiadomienia o przestępstwie. Wiele zawiadomień o przestępstwie pochodzi od organizacji społecznych, które zajmują się problematyką praw człowieka i dyskryminacji. Reagują one na wszelkie przejawy tzw. mowy nienawiści, która pojawia się w Internecie i powiadamiają o nich prokuraturę bądź organy ścigania. Wiele z tych postępowań związanych jest z reakcją na doniesienia medialne o różnych incydentach o podłożu dyskryminacyjnym.

Dostrzegając problem zwiększającej się liczby postępowań przygotowawczych o przestępstwa motywowane nienawiścią rasową, narodowościową, etniczną, wyznaniową lub z powodu bezwyznaniowości, w tym w szczególności popełnianych przy wykorzystaniu Internetu powołałem w Prokuraturze Generalnej zespół do opracowania wskazówek metodologicznych dla prokuratorów w zakresie ścigania przestępstw z nienawiści popełnianych przy wykorzystaniu Internetu oraz analizy możliwości pozakarnych działań prokuratury w tym zakresie, jak również analizy uregulowań prawnych i orzecznictwa dotyczącego ww. problematyki.

Efektom prac zespołu było wydanie w dniu 27 października 2014 r. zaleceń metodologicznych dla prokuratorów w sprawach związanych z przestępstwami z nienawiści dokonywanymi z wykorzystaniem Internetu i przekazanie ich celem stosowania do wszystkich prokuratorów. W zaleceniach tych zawarto m.in. wskazówki dotyczące sposobów zabezpieczania i utrwalania dowodów, możliwości współpracy z innymi instytucjami i organami państwowymi oraz pozarządowymi, a także w zakresie czynności pozakarnych podejmowanych przez prokuratorów. W zakresie tych ostatnich czynności wskazano na możliwości:

- wynikające z treści art. 14 ustawy z dnia 18 lipca 2014 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, dotyczące kierowania do osoby świadczącej usługi elektroniczne urzędowych zawiadomień wskazujących na bezprawny charakter danych zamieszczonych w Internecie przez tego usługodawcę, o ile wcześniej dane te nie zostały usunięte,
- żądania wszczęcia postępowania cywilnego lub zgłoszenia w nim udziału przez prokuratora w oparciu o przesłanki określone w art. 7 Kodeksu postępowania cywilnego,
- zgłoszenia przez prokuratora udziału w postępowaniach przed sądami administracyjnymi toczącymi się w związku ze skargami osób pokrzywdzonych przestępstwami internetowymi, którym decyzją ostateczną odmówiono ujawnienia danych sprawców tych przestępstw,
- podejmowania procedur prowadzących do delegalizacji partii lub stowarzyszeń określonych w ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych i ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, w przypadkach ustalenia w toku postępowań przygotowawczych, że treść lub obraz stanowiące przedmiot postępowania zostały umieszczone na stronie partii politycznej lub stowarzyszenia, bądź na tej stronie znajduje się link umożliwiający otwarcie strony z tym obrazem lub treścią, a także w sytuacji, gdy w obrazie lub treści umieszczono odwołanie do symboli lub programu partii bądź stowarzyszenia.

Prokuratura Generalna przygotowała wykłady i warsztaty dla prokuratorów prowadzących postępowania przygotowawcze w sprawach o przestępstwa popełniane z motywów rasowych, narodowościowych, etnicznych, wyznaniowych lub z powodu bezwyznaniowości oraz dla funkcjonariuszy Policji prowadzących tego rodzaju postępowania. Wykłady odbywały się przy użyciu urządzeń do wideokonferencji

umożliwiających połączenie ze wszystkimi prokuraturami apelacyjnymi, gdzie następnie po zakończeniu wykładów prokuratorzy konsultanci prowadzili warsztaty posługując się przykładami spraw zakończonych w poszczególnych prokuraturach apelacyjnych. Wskazane zajęcia szkoleniowe miały na celu eliminowanie błędów popełnianych przez prokuratorów i policjantów w toku prowadzonych postępowań, zwrócenie uwagi na nieprawidłowości i pojawiające się problemy.

Odnosząc się do kwestii oceny skuteczności funkcjonowania systemu specjalizacji prokuratorów zajmujących się przestępstwami skierowanymi wobec mniejszości etnicznych, narodowych, religijnych, należy wskazać, iż prokuratorzy ci zostali wyznaczeni w poszczególnych prokuraturach w drugiej połowie 2013 r., a pierwsze ich szkolenia odbywały się we wrześniu i listopadzie 2013 roku. W kolejnym roku opracowano wytyczne dotyczące prowadzenia postępowań o przestępstwa motywowane nienawiścią. Stosunkowo krótki okres funkcjonowania wprowadzonych rozwiązań nie pozwala na pełną ocenę skuteczności ich działań. Jednak można już zauważyć poprawę jakości postępowań prowadzonych po wyznaczeniu tych prokuratorów oraz zwiększającą się ilość kierowanych aktów oskarżenia i wniosków o warunkowe umorzenie postępowań. Nie bez znaczenia jest fakt, że ilość tych postępowań znacznie się zwiększyła, co skutkuje tym, że prokuratorzy ci zyskują większe doświadczenie w prowadzeniu tego rodzaju spraw.

Badania decyzji merytorycznych o umorzeniu postępowania lub o odmowie wszczęcia postępowania prowadzone w poszczególnych latach przez prokuratury nadrzędne wskazują, iż zmniejszyła się liczba decyzji procesowych, których zasadność zakwestionowano. W 2012 r. prokuratury nadrzędne zakwestionowały zasadność 34 % badanych decyzji o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego, w 2013 r. zakwestionowano 27 % tego rodzaju decyzji, natomiast w 2014 r. 14 % wskazanych decyzji.

Przeprowadzone badania aktowe wskazują na powtarzające się uchybienia związane przede wszystkim z przyjmowaniem niepełnych lub nieprawidłowych kwalifikacji prawnych czynów, jak również brak rozstrzygnięć w odniesieniu do wszystkich czynów, które ujawniono w toku prowadzonego postępowania.

W wypadku rażących uchybień, zwłaszcza w zakresie prawidłowości podjętych decyzji merytorycznych oraz ich uzasadnienia, przełożeni prokuratorzy podejmowali

działania służbowe, łącznie z występowaniem o pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

W połowie 2014 r. Prokuratura Generalna została zaproszona przez Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) do współpracy dotyczącej wykorzystania podczas szkoleń organizowanych dla prokuratorów programu szkoleniowego w zakresie przestępstw z nienawiści - PAHCT (Prosecutors and Hate Crime Training).

Zważywszy iż od momentu powstania Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury szkolenie i doskonalenie zawodowe prokuratorów należy do zadań ustawowych tej instytucji, zwróciłem się do Dyrektora KSSiP o rozważenie wdrożenia przedmiotowego programu przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury, przy współpracy z Prokuraturą Generalną.

Nawiązana w ten sposób współpraca pomiędzy Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka, Krajową Szkołą Sądownictwa i Prokuratury i Prokuraturą Generalną doprowadziła do podpisania w dniu 16 września 2015 r. w Warszawie *Porozumienia o Współpracy w sprawie implementacji programu PAHCT* (Memorandum of Understanding) pomiędzy Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka a Krajową Szkołą Sądownictwa i Prokuratury.

Istotą Porozumienia jest realizacja przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury programu szkoleniowego „Prokuratorzy a przestępstwa motywowane nienawiścią PAHCT”, opracowanego przez Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE. Szkoleniem ma zostać objętych około 200 prokuratorów. Będą to w szczególności prokuratorzy specjalizujący się w tematyce przestępstw motywowanych nienawiścią, którzy zostali wyznaczeni w swoich okręgach do prowadzenia postępowań dotyczących tej kategorii przestępstw. Koordynacją wdrożenia programu PAHCT będzie zajmował się wyznaczony przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury Krajowy Koordynator ds. PAHCT.

W ramach *Porozumienia o Współpracy* powołano Krajową Wdrożeniową Grupę Roboczą ds. realizacji programu PAHCT, która będzie pełnić funkcje konsultanta w sprawach związanych z adaptacją programu szkoleniowego zaproponowanego przez ODIHR do polskich realiów, a także czuwać nad efektywną realizacją programu PAHCT, ułatwiać monitorowanie, ocenę i czynności

powdrożeniowe. Pierwsze spotkanie grupy odbędzie się nie później niż w październiku 2015 r.

Zgodnie z treścią *Porozumienia o Współpracy* do końca 2015 r. zostanie przeprowadzone przez ekspertów ODIHR szkolenie dla pierwszych 50 prokuratorów specjalizujących się w tematyce przestępstw motywowanych nienawiścią. Natomiast do końca stycznia 2016 r. przeszkolonych zostanie dalszych 24 prokuratorów o takiej specjalizacji. Ich szkolenie obejmie dodatkowo przygotowanie do roli instruktora prowadzącego szkolenia PAHCT dla kolejnych grup prokuratorów. Szkolenia prowadzone przez prokuratorów - instruktorów mają zostać przeprowadzone w latach 2016-2017 i objąć grupę 150 prokuratorów.

Ufając, że przedstawione informacje są wyczerpujące, zapewniam, że problematyka przeciwdziałania przestępstwom z nienawiści nadal będzie jednym z moich priorytetów.

W załączeniu przesyłam kopie dokumentów obrazujących moje zaangażowanie związane z ww. problematyką.

2 *październik*
A. Seremet
Andrzej Seremet

Załącznik:

- wytyczne z 26.02.2014 r. wraz ze zmianą z 21.09.2015 r.
- pismo do prokuratorów apelacyjnych z 27.10.2014 r.
- wystąpienie na posiedzeniu Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka w dniu 6.11.2013 r.
- wyciąg z „Sprawozdania Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2014 r.”

PG VII G 021/54/13

Wytyczne
Prokuratora Generalnego
w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwa z nienawiści

Działając na zasadzie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599 z późn. zm.), mając na uwadze konieczność ujednoczenia praktyki w zakresie sposobu prowadzenia postępowań karnych o przestępstwa popełniane na szkodę grupy osób albo poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej albo ze względu na jej bezwyznaniowość, niezależnie od kwalifikacji prawnej czynu zabronionego (zwanym w niniejszych wytycznych przestępstwami z nienawiści) oraz z uwagi na potrzebę wyeliminowania występujących w ich toku nieprawidłowości, przekazuję następujące wytyczne:

I. W zakresie uregulowań materialnoprawnych

1. Za wyczerpujące znamię publicznego nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (art. 256 § 1 kk), jak też publicznego znieważania grupy ludności albo poszczególnej osoby z tych powodów (art. 257 kk) należy uważać również zachowania polegające na niepublicznym, a nawet skrytym sporządzeniu tekstu, znaku graficznego lub symbolu o takim charakterze umieszczonego przez sprawcę w przestrzeni publicznej, a w szczególności w Internecie lub w miejscu publicznym.
2. Publiczne nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych lub wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (art. 256 § 1 kk),

jak też publiczne znieważenie grupy osób albo poszczególnej osoby z powodów określonych w art. 257 kk nie musi być kierowane bezpośrednio do osoby bądź osób faktycznie należących do grup wymienionych w tych przepisach. Dla bytu przestępstwa z art. 257 kk nie ma znaczenia również okoliczność, czy sprawca rzeczywiście uznaje podmiot znieważany za należący do takiej grupy, jeśli znieważa go z uwagi na jego rzekomą przynależność do niej.

3. Przypisanie jednej z grup wymienionych w art. 256 § 1 kk cech wysoce negatywnych nie musi być równoznaczne z nawoływaniem do nienawiści w rozumieniu tego przepisu. Należy jednak ocenić, czy zachowanie takie wyczerpuje znamiona występku z art. 257 kk ze względu na formę wypowiedzi.

4. Przestępstwem z art. 257 kk nie jest samo przypisanie osoby (osób) do grupy narodowościowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo bezwyznaniowej, jeśli nie jest połączone ze znieważeniem tej grupy lub znieważeniem osoby w związku z jej przynależnością do tej grupy.

5. W sprawach o przestępstwa z nienawiści należy uwzględniać, że wolność wyrażania poglądów chroniona jest konstytucyjnie oraz w oparciu o międzynarodowe konwencje.

II. W zakresie sposobu prowadzenia postępowań, z uwzględnieniem że poniższe zasady odnoszą się nie tylko do spraw o przestępstwa z nienawiści

6. Na każdym etapie postępowania przygotowawczego należy dążyć do dokonania precyzyjnych i miarodajnych ustaleń odnoszących się do zamiaru sprawcy, czynionych w oparciu o przeprowadzone dowody. Dla ustalenia zamiaru znaczenia przesądzającego nie mogą mieć wyłącznie wyjaśnienia podejrzanego, należy bowiem uwzględnić stronę przedmiotową czynu, a zwłaszcza sposób działania sprawcy.

7. Czynności z udziałem pokrzywdzonych powinny być dokonywane z poszanowaniem ich godności, w sposób zapobiegający wtórnej wiktymizacji.

8. Gdy jest to niezbędne dla poczynienia ustaleń faktycznych, uzyskanie adresu IP komputera, przy pomocy którego popełniono przestępstwo i zapisów monitoringu publicznego lub prywatnego powinno być dokonywane niezwłocznie.

9. Powołanie biegłego z zakresu językoznawstwa, historii lub innej dziedziny wiedzy poprzedzone powinno być kompleksową analizą faktycznej potrzeby uzyskania opinii wymagającej wiadomości specjalnych. Niedopuszczalne jest zasięganie opinii biegłych w zakresie faktów i ocen oczywistych, ogólnie przyjętych oraz prezentowanych w powszechnie dostępnych źródłach. Od biegłego nie należy żądać dokonania ocen karnoprawnych.

10. Decyzje procesowe, a zwłaszcza rozstrzygnięcia kończące postępowanie, powinny zawierać wnikliwe uzasadnienie, zrozumiałe dla uczestników postępowania karnego oraz opinii publicznej; treść uzasadnień takich decyzji powinna wskazywać na świadomość wagi i znaczenia dóbr chronionych prawem, które narusza przestępstwo.

III. W zakresie postępowań innych niż karne oraz kwestii organizacyjnych

11. Jeżeli ustalenia poczynione w toku postępowań przygotowawczych o przestępstwa z nienawiści wskazują na konieczność podjęcia środków z zakresu prawa administracyjnego, cywilnego bądź skierowania sygnalizacji, sporządza się, stosownie do odrębnych uregulowań prawnych, odpowiednie wnioski lub innego rodzaju pisma procesowe. Prawidłowość podejmowania tego rodzaju działań badana jest przez prokuratury nadrzędne, które w razie potrzeby udzielają konsultacji ułatwiających podjęcie decyzji o skierowaniu odpowiednich pism oraz pomocy w ich opracowaniu.

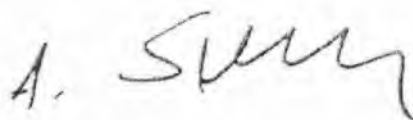
12. Prokurator okręgowy wyznacza, w zależności od potrzeb, jedną lub dwie prokuratury szczebla rejonowego, w których prokurator rejonowy wyznacza po dwóch prokuratorów do prowadzenia postępowań w sprawach o przestępstwa z nienawiści. W przypadku dużej liczby spraw tego rodzaju, po uzyskaniu akceptacji Prokuratora Generalnego, może zostać wyznaczonych więcej prokuratorów rejonowych w danym okręgu.

13. Sprawy tego rodzaju podlegać powinny szczególnie wnikliwemu wewnętrznemu nadzorowi służbowemu. Skuteczność i poprawność sprawowania tego nadzoru kontroluje się w ramach cyklicznych lustracji, przeprowadzanych przez nadrzędne jednostki organizacyjne prokuratury.

14. Każde postępowanie przygotowawcze o przestępstwo z nienawiści uznaje się za sprawę dużej wagi w rozumieniu § 81 rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (tekst jedn. Dz. U. Nr 144 z 2014 r.), której prowadzenie obliguje do poinformowania prokuratora nadrzędnego o wszczęciu postępowania przygotowawczego oraz istotnych dla jego przebiegu czynnościach i zdarzeniach w jego toku.

15. Po o trzymaniu informacji, o której mowa w punkcie 14, prokurator kierujący jednostką organizacyjną wyższego stopnia ocenia, czy zachodzą przesłanki do objęcia sprawy zwierzchnim nadzorem służbowym.

16. Departament Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Generalnej prowadzi stały monitoring spraw o przestępstwa z nienawiści, w ramach którego na koniec każdego półrocza przedstawia Prokuratorowi Generalnemu sprawozdanie z badań prawidłowości prowadzenia postępowań karnych w tej kategorii spraw. Sprawozdanie to kierowane jest do podległych jednostek organizacyjnych prokuratury wraz z zaleceniami merytorycznymi, wydawanymi niezwłocznie po jego sporządzeniu.

Andrzej Seremet

PG VII G 021/41/15

**Wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 21.09. 2015 r.
zmieniające wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 26 lutego 2014 roku (PG
VII G 021/54/13) w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwa z nienawiści**

Na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599 z późn. zm.), w wytycznych Prokuratora Generalnego z dnia 26 lutego 2014 roku w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwa z nienawiści zmieniam pkt 14 nadając mu brzmienie:

„14. Każde postępowanie przygotowawcze o przestępstwo z nienawiści uznaje się za sprawę o szczególnej wadze w rozumieniu § 29 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 września 2014 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. poz. 1218 i poz. 1962), której prowadzenie obliguje do poinformowania prokuratora nadrzędnego o wszczęciu postępowania przygotowawczego oraz istotnych dla jego przebiegu czynnościach i zdarzeniach w jego toku.”.

PROKURATOR GENERALNY

ANDRZEJ SEREMET

PG I A0021/1/14

Państwo
Prokuratorzy Apelacyjni
WSZYSCY

Na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy o prokuraturze (Dz.U. t.j. z 2011r. Nr 270 poz. 1599 ze zm.) w sprawach związanych z przestępstwami z nienawiści dokonywanymi z wykorzystaniem Internetu polecam stosowanie się do następujących zasad:

I. Zagadnienia ogólne

1. W toku dokonywanych czynności należy uwzględnić wytyczne w sprawie udziału prokuratora w sprawach o przestępstwa prywatnoskargowe z dnia 29 października 2012r., PG VII 021/24/12 oraz w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwa z nienawiści z dnia 26 lutego 2014r., PG VII G 021/54/13.
2. Wykorzystanie Internetu do popełniania przestępstw z nienawiści jest szczególnie niebezpieczne z uwagi na trudności w identyfikacji sprawców oraz zasięg przekazywanej informacji, zarówno w odniesieniu do liczby osób pokrzywdzonych, jak ewentualnego inspirowania dalszych działań w stosunku do pokrzywdzonych przez inne osoby, dlatego też w szerszym zakresie należy podejmować czynności z urzędu.

3. Argumentacja prokuratora w uzasadnieniach powinna odwoływać się również do orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i ich uzasadnień, tak w odniesieniu do nowych technologii, jak i mowy nienawiści. Orzeczenia te są dostępne także za pośrednictwem stron internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości w zestawieniach tematycznych.

<http://bip.ms.gov.pl/pl/prawa-czlowieka/europejski-trybunal-praw-czlowieka/opracowania-i-analizy-standardy-w-zakresie-ochrony-praw-czlowieka/wybrane-zestawienia-tematyczne-orzecznictwa-etpcz/>

4. W toku podejmowanych czynności należy rozważać odpowiedzialność usługodawców w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. t.j. z 2013r. poz. 1422), przy uwzględnieniu okoliczności wyłączających odpowiedzialność karną, cywilną i administracyjną, które zostały wskazane w art. 12-14 tej ustawy.
5. Stwierdzając, iż zostały naruszone przepisy Działu VIII ustawy z dnia 16 lipca 2004r. Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. t.j. z 2014r. poz. 243), zwłaszcza w zakresie przechowywania i udostępniania uprawnionym organom danych i informacji właściwy prokurator apelacyjny lub okręgowy niezwłocznie zawiadamia o tym Prezesa UKE (art. 209 ust 1 pkt 10 i art. 210 ust. 1 cyt. ustawy Prawo telekomunikacyjne).

II. Zabezpieczenie i utrwalenie dowodów

1. W toku przesłuchania pokrzywdzonego należy uwzględnić, czy treści i obrazy stanowiące przedmiot postępowania wpłynęły na zachowanie innych osób, nie tylko w aspekcie realizacji znamion czynów zabronionych (podżeganie do znieważenia, naruszenia nietykalności cielesnej itp.), ale także szerzenia mowy nienawiści tworząc poczucie zagrożenia, co może przyczynić się do zapewnienia skuteczności wniosków o pomoc prawną kierowanych do USA (szersze ujęcie groźby, niż normatywne na gruncie polskiego prawa karnego), a nadto powinno znaleźć odzwierciedlenie w uzasadnieniu stopnia szkodliwości społecznej czynu.

2. Utrwalenie treści i obrazów powinno nastąpić poprzez skopiowanie plików źródłowych oraz ekranów na nośnik jednokrotnego zapisu z ich ewentualnym wydrukiem, a w przypadku gdy czynności takie wcześniej dokonywał pokrzywdzony - także poprzez skopiowanie dokonanych przez niego czynności.
3. W przypadku osoby wysyłającej wiadomości elektroniczne do zindywidualizowanych użytkowników niezbędne jest nie tylko ustalenie użytkownika skrzynki pocztowej lub/i numeru urządzenia mobilnego, ale także IP i ewentualnie - odwzorowania binarnego logów u ISP (Internet Service Provider).
4. Nie można poprzestać na samym uzyskaniu IP, bez zabezpieczenia kopii źródłowych logów dotyczących jego nadania i wykorzystywania, zwłaszcza w przypadku, gdy dostęp do Internetu z danego urządzenia nie ma stale przypisanego IP, albowiem może to uniemożliwić późniejszą weryfikację dokonanych ustaleń (wydruk nie zastąpi binarnego odwzorowania zapisów logów, albowiem jest tylko dowodem, tego co wydrukowano). Szczególnie istotne jest skopiowanie logów z serwerów proxy, w zakresie umożliwiającym identyfikację konkretnego urządzenia, który za jego pośrednictwem uzyskuje adres IP i na tej podstawie wyselekcjonowanie jednostek, które muszą być poddane dalszym czynnościom.
5. Dokonywanie czynności powinno zapobiegać naniesieniu zmian w systemach, z których pobierane są dane, a tym samym wymaga stosowania tzw. blokerów oraz innych urządzeń i programów, które powinny być wskazane w protokole z dokonania czynności.
6. Realizacja czynności związanych z koniecznością kontaktu ze sprzętem (hardware) powinna uwzględniać podstawowe zasady dotyczące

zabezpieczania dowodów rzeczowych (czynności powinny być realizowane w rękawiczkach, opisywane i w miarę możliwości rejestrowane za pomocą urządzeń utrwalających obraz i dźwięk) z ewentualnym następczym zleceniem badania zabezpieczonych śladów kryminalistycznych, celem ustalenia użytkowników urządzenia.

7. W przypadku wątpliwości związanych z identyfikacją sprzętu i jego użytkownika niezbędne jest podjęcie czynności zmierzających do ustalenia, czy z tego samego IP, w zbliżonym czasie były dokonywane inne czynności – przykładowo: logowanie do portali społecznościach, banków itp. stron, z których korzystanie umożliwia indywidualna nazwa użytkownika (login) i hasło, a także czy na innych stronach, w zbliżonym czasie występowała osoba posługująca się tym samym pseudonimem (nick'iem).
8. Przeszukanie zawartości urządzeń pracujących w sieci i wykorzystywanych do przekazywania treści i obrazów stanowiących przedmiot postępowania, a w tym skrzynek pocztowych powinno następować stosownie do art. 236a kpk (w zw. z art. 219 kpk), a w przypadku braku możliwości ustalenia osoby lub podmiotu dysponującego zasobami lub urządzeniem, zarządzenie o doręczeniu odpisu postanowienia powinno być wydane niezwłocznie po ich ustaleniu. Przeszukanie to może się odbywać także w drodze udostępnienia przez operatora określonych zasobów (zdalny pulpit, itp.).
9. Aktualnie obowiązujące przepisy uniemożliwiają - bez skierowania wniosku o pomoc prawną - dokonanie przeszukania na odległość w przypadku ustalenia, iż urządzenie lub zasoby znajdują się poza granicami kraju.
10. Bieżąca kontrola i utrwalanie informacji przekazywanych drogą elektroniczną może być realizowane stosownie do przepisów rozdziału 26 kpk.

11. W toku czynności zmierzających do dokonania ustaleń w Internecie należy uwzględnić uwarunkowania związane z funkcjonowaniem tzw. głębokiej (Deep Web) i ciemnej części sieci (Dark Web), które czasami traktowane są zamiennie lub różnie rozumiane, niemniej wydaje się, iż najważniejsze jest rozróżnienie ze względu na zawartość sieci, której sposób indeksacji nie pozwala na standardowe wyszukanie poszczególnych plików (Deep Web/Deepnet) oraz sieć zapewniającą w sposób zaawansowany anonimowość, chociażby w postaci sieci TOR (Dark Web/Darknet). W pierwszym przypadku wystarczające jest zastosowanie zaawansowanych metod wyszukiwania, z ewentualnym udziałem specjalistów. W drugim ustalenie IP, czy to samodzielnie, czy poprzez współpracę z ISP zazwyczaj nie jest możliwe. W takich przypadkach należy dokonywać czynności niestandardowych, licząc na błąd sprawcy, jak to miało miejsce w USA w sprawie zakończonej oskarżeniem R. Williama Ulbrichta, która dotyczy sklepu Jedwabny Szlak (Silk Road) zajmującego się transakcjami przestępczymi, w tym handlem narkotykami.
(<http://www.fbi.gov/newyork/press-releases/2013/manhattan-u.s.-attorney-announces-charges-against-three-individuals-in-virginia-ireland-and-australia-for-their-roles-in-running-silk-road-website>).

12. Zabezpieczenie dowodów powinno nastąpić przy udziale specjalisty i w miarę możliwości z udziałem pokrzywdzonego, a dokumentem sporządzanym z tej czynności musi być protokół (art. 143§1 pkt 3 oraz 6-7), w którym niezbędne jest odnotowanie parametrów sprzętu, oprogramowania, sposobu dokonywania utrwalenia oraz indywidualne oznaczenia nośnika, na którym dane i informacje zostały utrwalone.

III. Czynności pozakarne

1. W przypadku postępowania przygotowawczego wszczętego o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego prokurator z urzędu powinien na podstawie art. 14 ustawy z dnia 18 lipca 2014r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. t.j. z 2013r. poz. 1422) skierować do osoby świadczącej usługi elektroniczne urzędowe zawiadomienie, wskazując na bezprawny charakter

danych zamieszczonych w Internecie przez tegoż usługodawcę, o ile wcześniej dane te nie zostały usunięte.

2. Zgodnie z § 366 ust. 2 Regulaminu urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, prokurator samodzielnie ocenia przesłanki określone w art. 7 kpc uzasadniające żądanie wszczęcia postępowania cywilnego lub zgłoszenia w nim udziału.
3. W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego, w których prokurator odmówił wszczęcia postępowania z urzędu oraz w przypadku stwierdzenia braku podstaw do podjęcia przez prokuratora działań pozakarnych, uzasadniając na piśmie swoje stanowisko prokurator powinien poinformować pokrzywdzonego o środkach prawnych o charakterze cywilnym lub administracyjnym, które może podjąć samodzielnie. W szczególności należy wskazać pokrzywdzonemu na przysługujące mu uprawnienia:
 - zawiadomienia usługodawcy o bezprawnym charakterze danych przez niego publikowanych i żądanie ich usunięcia (art. 14 ust. 1 o świadczeniu usług drogą elektroniczną oraz art. 24 kc),
 - uzyskania danych osoby lub podmiotu, któremu przydzielono dany adres IP (wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 lutego 2014r., sygn. akt I OSK 2324/10 oraz dnia 27 czerwca 2014r., sygn. akt II SA/Wa 643/14),
 - dochodzenia roszczeń na podstawie art. 23 i 448 kc.
4. Na podstawie art. 8§1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. t.j. z 2012 r. poz. 279 ze zm.) zasadne jest na wniosek pokrzywdzonych - zgłoszenie przez prokuratora udziału w postępowaniach przed sądami administracyjnymi, toczącymi się w związku ze skargami osób pokrzywdzonych przestępstwami internetowymi, którym decyzją ostateczną odmówiono ujawnienia danych sprawców tych przestępstw.

5. W przypadku ustalenia w toku postępowania przygotowawczego, że treść lub obraz stanowiące przedmiot postępowania zostały umieszczone na stronie partii politycznej lub stowarzyszenia, bądź na tej stronie znajduje się link (w tym tzw. głęboki – wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 20 lipca 2004r., sygn. akt I ACa 564/04, LEX 142138) umożliwiający otwarcie strony z tym obrazem lub treścią, a także w sytuacji, gdy w obrazie lub treści umieszczono odwołanie do symboli lub programu partii, bądź stowarzyszenia prokurator powinien dokonać oceny, czy nie zachodzą okoliczności uzasadniające uruchomienie procedur prowadzących do delegalizacji partii lub stowarzyszeń określonych w ustawie z dnia 27 czerwca 1997r. o partiach politycznych (Dz. U. t.j. z 2011r., Nr 155 poz. 924) i ustawie z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. t.j. z 2001r. Nr 79 poz. 855 ze zm.). Należy ustalić, czy działania osób, którym zarzucono popełnienie przestępstw z nienawiści miały charakter incydentalny, czy też stanowiły swoistą manifestację celów i założeń przyjętych w działalności konkretnych organizacji. Podjęcie czynności delegalizacyjnych będzie bowiem uzasadnione i skuteczne jedynie wówczas, gdy zostanie udowodnione, że wymienione partie lub stowarzyszenia w swoich programach odwołują się do totalitarnych metod i praktyk działania, nazizmu, faszyzmu i komunizmu albo, że ich program zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową lub narodowościową. W przypadku:

- zebrania materiału dowodowego uzasadniającego w ocenie prokuratora wystąpienie o delegalizację partii politycznej z powodu naruszenia art. 13 Konstytucji RP, materiały te wraz ze stosowym pismem należy skierować do Prokuratora Generalnego, który zgodnie z wymienioną ustawą jest uprawniony do wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności działalności partii politycznej z Konstytucją;
- stwierdzenia rażącego lub uporczywego naruszenia prawa przez stowarzyszenie, zarówno organ nadzoru (starosta właściwy ze względu na miejsce rejestracji stowarzyszenia), jak i prokurator rejonowy, są uprawnieni do wystąpienia do sądu rejonowego z wnioskiem o rozwiązanie stowarzyszenia. Prokurator rejonowy powinien powiadomić o swoich ustaleniach

uzasadniających delegalizację stowarzyszenia organ nadzoru, a jeśli organ ten nie podejmie działań skorzystać z posiadanych uprawnień i wystąpić do sądu rejonowego ze stosownym wnioskiem.

IV. Współpraca

1. W planowaniu i realizacji czynności należy uwzględniać współpracę także z innymi instytucjami i organami państwowymi oraz pozarządowymi, a także korzystać ze zbiorów dobrych praktyk, nie tylko publikowanych w kraju. Przykładowo można wskazać opublikowane m.in. przez Home Office opracowanie zatytułowane „Hate Crime. Delivering a quality services. Good practice and tactical guidance” (marzec 2005).

(<http://www.bedfordshire.police.uk/pdf/tacticalguidance.pdf>)

2. W przypadku trudności w identyfikowaniu sprawców oraz konieczności zebrania dowodów poza granicami kraju należy rozważyć zlecenie Policji dokonanie stosownych ustaleń we współdziałaniu z Europol, bądź też zwrócić się o pomoc do Europolu za pośrednictwem Eurojust'u m.in. w aspekcie Komunikatu Wspólnego 7 lutego 2013r. „Strategia bezpieczeństwa cybernetycznego Unii Europejskiej: otwarta, bezpieczna i chroniona cyberprzestrzeń”. Wskazać bowiem należy, iż dnia 11 stycznia 2013r. zostało utworzone Europejskie Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością (EC3), Centrum to jest odpowiednikiem Narodowego Centrum do Walki z Przestępczością Białych Kołnierzyków w USA (NW3C). Co prawda zajmuje się ono przede wszystkim cyberprzestępczością ekonomiczną, niemniej również przypadkami rasizmu i ksenofobii.

([http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/join/com_join\(2013\)0001_/com_join\(2013\)0001_pl.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/join/com_join(2013)0001_/com_join(2013)0001_pl.pdf))

(<https://www.europol.europa.eu/content/megamenu/european-cybercrime-centre-ec3-1837>)

3. Kierowanie wniosków o udzielenie pomocy prawnej do USA powinno być poprzedzone analizą możliwości ich realizacji, w której pomocne będzie dostępne w Internecie opracowanie „Investigating hate crimes on the Internet. Technical Assistance Brief”, którego współwydawcą jest m.in. Departament Sprawiedliwości USA. Nadto szereg informacji dotyczących przestępstw z nienawiści umieszczonych jest na stronach Federalnego Biura Śledczego i Departamentu Sprawiedliwości USA.

(http://www.partnersagainsthate.org/publications/investigating_hc.pdf)

A. Seremet

Andrzej Seremet

Wystąpienie Prokuratora Generalnego na posiedzeniu Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka w dniu 6 listopada 2013 r.

Szanowna Pani Przewodnicząca!

Wysoka Komisjo!

To, że przedmiotem dzisiejszego posiedzenia Wysokiej Komisji są przestępstwa z nienawiści, dowodzi, że – w ocenie Państwa - jest to problem istotny społecznie i wciąż nie w pełni rozwiązany. Mam podobne zdanie na ten temat. Od początku mojej kadencji podjąłem wszelkie konieczne działania, by zmierzyć się z tym rodzajem przestępczości, który wyrządza szkodę nie tylko bezpośrednim ofiarom konkretnych czynów zabronionych. W pośredni sposób dotyka ona całe grupy społeczne, z których wywodzą się pokrzywdzeni. Cierpi na niej również wizerunek naszego społeczeństwa i państwa. Wszelkie drastyczne przejawy nietolerancji, przybierające postać przestępstw, są powszechnie nagłaśniane, nie tylko w naszym kraju, stwarzając wrażenie, że Polska nie jest krajem tolerancyjnym, na co nakładają się utarte schematy Polaka antysemitę i ksenofoba. Choć nie jest to obraz sprawiedliwy, przebija się do opinii publicznej, zarówno polskiej, jak i światowej.

Jaka jest skala zjawiska przestępstw z nienawiści z perspektywy prokuratury? By odpowiedzieć na to pytanie, najpierw należy zdefiniować samo pojęcie przestępstw z nienawiści. Przyjmuje się, że są to czyny zabronione motywowane uprzedzeniami wobec grupy osób lub osoby z uwagi na ich (jej) przyrodzone lub nabyte cechy. Istotną cechą wyróżniającą te przestępstwa stanowi motywacja sprawcy, który wybiera ofiarę zazwyczaj przypadkowo jako przedstawiciela konkretnej grupy osób, do której żywi uprzedzenia i wrogość.

Zaznaczyć trzeba, że statystyki prowadzone przez prokuraturę obejmują tylko te przestępstwa, w których przynależność ofiary do pewnej grupy społecznej należy do znamion czynu zabronionego. Dotyczy to w szczególności przestępstw z art. 119 § 1 kk i 257 kk, w których dla bytu przestępstwa niezbędne jest **działanie sprawcy**

powodowane **przynależnością narodową**, etniczną, rasową, wyznaniową albo bezwyznaniowością ofiar. Dodatkowo statystyki prokuratorskie uwzględniają te typy czynów zabronionych, które skierowane są **przeciwko przedstawicielom** określonych grup społecznych a więc przestępstwa z art. 118, 118a, 126a , 126b, 256 § 1 i 2. Nie obejmują więc czynów, które mieszczą się w szerokiej definicji przestępstw z nienawiści, ale cecha ofiary przestępstwa nie jest przez ustawodawcę uznawana za prawnie relewantną, jak np. orientacja seksualna. W przypadku takich przestępstw cecha ofiary i wiążąca się z nią motywacja sprawcy przestępstwa nie znajduje bowiem odzwierciedlenia w kwalifikacji prawnej czynu zabronionego.

Przedstawię Państwu statystyki dotyczące przestępstw z nienawiści, w odniesieniu do których właściwości pokrzywdzonego miały znaczenie dla przyjętej kwalifikacji prawnej czynów. W ostatnich kilku latach liczba takich spraw zwiększyła się w sposób wyraźny.

W latach 2000-2003 zarejestrowano w prokuraturach łącznie **35** postępowań, w 2004 r. - **24** sprawy, a w 2005 r. - **29** nowych postępowań (pomijam sprawy, które kontynuowano, choć zarejestrowano je w roku poprzednim). W 2006 r. do jednostek organizacyjnych prokuratur wpłynęło ogółem **48** nowych spraw, w 2007 r. - **41**, w 2008 - **98**. W ostatnich latach liczba nowych spraw tej kategorii przekroczyła **100**. W 2009 r. były to **124** nowe sprawy, w 2010 r. - **146**, w 2011 r. - **272** nowe sprawy, a w 2012 r. - **362** sprawy, których nie zarejestrowano w latach poprzednich. Oczywiście nie są to wielkie liczby, jeśli odniesiemy je do ogółu spraw prowadzonych przez prokuratury, których w ubiegłym roku było około miliona stu pięćdziesięciu tysięcy. Jednak nie sposób nie zauważyć, że wpływ tego rodzaju spraw znacząco się zwiększa i tylko w części można to zjawisko wytłumaczyć rosnącą świadomością pokrzywdzonych, którzy powiadamiają organy ścigania o przypadkach przestępczej dyskryminacji.

Wraz ze wzrostem liczby spraw, w ostatnich latach sukcesywnie zwiększała się ilość kierowanych do sądów aktów oskarżenia. I tak w latach 2000-2003 skierowano 7 aktów oskarżenia, w 2004 r. - 6, w 2005 r. - 7, w 2006 r. - 12, w 2007 r. - 19 aktów oskarżenia, a także 2 wnioski o rozpoznanie przez spraw w trybie przyspieszonym, w 2008 r. w 28 sprawach skierowano akty oskarżenia, tyle samo w 2009 r., w 2010 r. -

30 aktów oskarżenia, w 2011 r. – 40 aktów oskarżenia i 3 wnioski o warunkowe umorzenie postępowania przygotowawczego, natomiast w 2012 r. - 75 aktów oskarżenia i 1 wniosek o warunkowe umorzenie postępowania.

Jak kończone są pozostałe postępowania? Zilustruję to danymi za ubiegły rok, w którym zakończono **408** spraw, a więc więcej niż wpłynęło w tym czasie do prokuratury.

W **75** sprawach skierowano akty oskarżenia przeciwko **139** osobom ,

w **103** sprawach odmówiono wszczęcia postępowania przygotowawczego,

- **208** spraw umorzono,

- **14** postępowań zawieszono

- **6** spraw zakończono w inny sposób (przekazano według właściwości do Sekcji do Spraw Nieletnich KRP, do Sądu Rodzinnego i Nieletnich, bądź połączono do innego postępowania)

- w **1** sprawie skierowano wniosek o warunkowe umorzenie postępowania przeciwko **2** osobom.

- w **1** sprawie skierowano w trybie art. 324 § 1 kpk wniosek do Sądu o umorzenie postępowania przeciwko **1** osobie z uwagi na niepoczytalność.

Przesłankami umorzenia postępowań **w sprawie** (a więc **bez udziału** podejrzanych) było:

- niewykrycie sprawców - **97** spraw,
- brak znamion przestępstwa – **49** sprawy ,
- **18** spraw umorzono z uwagi na brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu,
- **1** sprawę z powodu śmierci sprawcy
- **1** sprawę z powodu braku wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej
- **2** sprawy z powodu stwierdzenia, że w zakresie tego samego czynu tej samej osoby wcześniej wszczęte postępowanie toczy się.

Natomiast 121 sprawach przedstawiono zarzuty 235 osobom, z tego umorzono postępowanie przygotowawcze przeciwko 35 podejrzanym.

Jak widać, dane dotyczące ogólnej liczby przestępstw z nienawiści obejmują wszystkie sprawy zainicjowane informacją o możliwości popełnienia tego rodzaju czynu zabronionego. **Wiele z tych informacji po dokonaniu weryfikacji procesowej przez prokuraturę nie pozwoliło na przyjęcie, że doszło do popełnienia takiego przestępstwa.**

Warto też zauważyć, że wbrew obiegowym opiniom, prezentowanym niekiedy w mediach, żadna ze spraw nie została umorzona z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu.

Wykrywalność sprawców przestępstw z nienawiści zwiększyła się w ubiegłym roku w porównaniu do 2011 r., a w ostatnich latach przedstawiała się następująco:

Na 166 postępowań prowadzonych w 2009 r., w 30 sprawach, co stanowi ok. 18 % postępowań, przedstawiono zarzuty w stosunku do 54 osób.

Na 182 sprawy prowadzone w 2010 r. w 39 postępowaniach, co stanowi ok. 21 % spraw, przedstawiono zarzuty 64 osobom.

Na 323 sprawy prowadzone w 2011 r. w 56 sprawach, co stanowi ok. 17 % spraw, przedstawiono zarzuty 85 osobom.

Na 473 postępowania prowadzone w 2012 r. zarzuty przedstawiono w 121 sprawach, co stanowi ok. 26 % postępowań, wobec 235 osób. **Zatem w ubiegłym roku prawie trzykrotnie zwiększyła się więc liczba osób, którym zostały przedstawione zarzuty, w porównaniu do roku poprzedniego tj. 2011, a procentowo notujemy wzrost o 9%.**

W 2012 r. ilość spraw umorzonych z powodu niewykrycia sprawców minimalnie spadła w stosunku do 2011 r. I tak:

w 2010 r. na 163 sprawy o przestępstwa z nienawiści, 38 spraw umorzono z powodu niewykrycia sprawców (23 % spraw zakończonych),

W 2011 r. na 279 postępowań zakończonych, na tej podstawie umorzono 78 spraw (prawie **28 %** spraw zakończonych),

W 2012 r. taką podstawę umorzenia wskazano łącznie w **110** postępowaniach (97 spraw umorzono tylko na tej podstawie a 13 częściowo w oparciu o tę przesłankę), co stanowi około **27 % spraw zakończonych**.

W roku 2012 proporcjonalnie nieznacznie zwiększyła się też ilość kierowanych aktów oskarżenia w stosunku do 2010 r. i 2011 r. I tak:

- w 2009 r. skierowano 28 aktów oskarżenia (**19%** spraw zakończonych),
- w 2010 r. skierowano 30 aktów oskarżenia (**18 %** spraw zakończonych),
- w 2011 r. skierowano 40 aktów oskarżenia i 3 wnioski o warunkowe umorzenie postępowania (**15 %** spraw zakończonych).
- w 2012 r. skierowano **75** aktów oskarżenia , 1 wniosek o warunkowe umorzenie postępowania łącznie więc wykryto sprawców w **76** postępowaniach , co stanowi około **19 % spraw zakończonych w tym okresie**.

W porównaniu do lat wcześniejszych liczba stosowanych środków zapobiegawczych zwiększyła się.

W 2009 r. na 166 prowadzonych postępowań w stosunku do 9 osób stosowano tymczasowe aresztowanie a w stosunku do 19 osób wolnościowe środki zapobiegawcze.

W 2010 r. na 182 prowadzone postępowania w stosunku do 3 osób stosowano tymczasowe aresztowanie, zaś w stosunku do 12 osób wolnościowe środki zapobiegawcze.

W 2011 r. na 323 postępowania w 12 prowadzonych sprawach, w stosunku do 22 osób zastosowano środki zapobiegawcze w postaci: tymczasowego aresztowania (1 osoba); wobec pozostałych 21 osób zastosowano wolnościowe środki zapobiegawcze - dozór Policji, zakaz opuszczania kraju , poręczenie majątkowe, zakaz stadionowy.

W 2012 r. na 473 prowadzone postępowania w **22** sprawach stosowano środki zapobiegawcze wobec **40** osób, w tym tymczasowe aresztowanie wobec **6** osób, wolnościowe środki zapobiegawcze wobec **34** osób. Był to dozór Policji, poręczenie

majątkowe, zakaz opuszczania kraju, nakaz opuszczenia mieszkania, nakaz powstrzymywania się od prowadzenia określonej działalności.

W prowadzonych w ubiegłym roku postępowaniach ustalono, że ofiarami tych przestępstw były osoby identyfikowane przez sprawców jako:

- Żydzi (w 93 postępowaniach)
- czarnoskórzy (łącznie w 58 postępowaniach)
- Romowie (w 35 postępowaniach)
- Arabowie (w 16 postępowaniach)
- muzułmanie (w 10 postępowaniach)
- chrześcijanie (w 8 postępowaniach)
- Niemcy (w 7 postępowaniach)
- Ukraińcy (w 6 postępowaniach)

W przypadku pozostałych grup liczba przestępstw z nienawiści nie przekroczyła 5.

Sposób popełnienia przestępstw z nienawiści bywał różny.

Na 473 postępowania prowadzone w 2012 r., aż **119** dotyczyło przestępstw popełnianych z wykorzystaniem Internetu (to prawie 3-krotny wzrost w stosunku do całego 2010 r. kiedy prowadzono 43 takie sprawy i o ponad 50% więcej niż w 2011 r.), zaś **8** spraw dotyczyło publikacji książkowych i prasowych, **37** spraw, tj. o ponad 50 % więcej niż w 2011 r., dotyczyło przestępstw związanych z zachowaniem kibiców i sportowców za zawodach sportowych, **15** spraw dotyczyło wydarzeń związanych z organizowanymi manifestacjami i zgromadzeniami, zaś **60** dotyczyło rasistowskich napisów tzw. graffiti na murach, budynkach, pomnikach, grobach itp. (w 7 tym na cmentarzach), **7** spraw dotyczyło audycji radiowych i telewizyjnych.

Z analizy zachowań sprawców tych przestępstw wynika, iż najczęściej mieliśmy do czynienia z sytuacjami:

- znieważania osób z powodu przynależności narodowościowej, etnicznej, rasowej, czy wyznaniowej (**206 postępowań**),
- nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych lub z powodu bezwyznaniowości (**128 postępowań**),
- propagowania ustroju faszystowskiego lub innego totalitarnego (117 postępowań),
- gróźb (48 postępowań),
- naruszenia nietykalności cielesnej (19 postępowań) ,
- stosowania przemocy wobec osoby (19 postępowań)
- bicia przez więcej niż 1 osobę (11 postępowań)

Jak wspomniałem, przestępstwa z nienawiści są przedmiotem mojego szczególnego zainteresowania od momentu objęcia przeze mnie stanowiska Prokuratora Generalnego. Muszę jednak zaznaczyć, że już wcześniej były one dostrzegane przez kierownictwo prokuratury.

Zadaniem Prokuratury Generalnej jest inicjowanie działań zmierzających do skutecznego reagowania na tego rodzaju przypadki, zwłaszcza zwiększenie wykrywalności sprawców tego rodzaju zachowań oraz poprawa sprawności postępowań i zapewnienie prawidłowości końcowych decyzji merytorycznych.

Sprawy o przestępstwa popełniane z motywów rasowych są **obejmowane zwierzchnim nadzorem służbowym bądź też monitoringiem prokuratur nadrzędnych**, zaś prokuratury apelacyjne **systematycznie (co pół roku) badają wszystkie sprawy** zakończone prawomocnymi orzeczeniami o odmowie wszczęcia postępowania bądź jego umorzeniu i przesyłają do Departamentu Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Generalnej informacje na temat spraw prowadzonych w jednostkach organizacyjnych prokuratur im podległych, ze wskazaniem, czego one dotyczą, w jaki sposób zostały zakończone, czy sprawy te były przedmiotem badań ze strony prokuratur nadrzędnych i jakie były wyniki kontroli podejmowanej w ramach

nadzoru, a także czy w danym okresie zapadły w tej kategorii spraw orzeczenia sądowe i jakie.

Dane te następnie są analizowane w Departamencie Postępowania Przygotowawczego. W oparciu o te informacje, w miarę potrzeby podejmowane są przez prokuraturę działania karne i z innych dziedzin prawa. Sporządzany jest też ogólny wykaz tych spraw, zawierający także podsumowanie wskazujące na sposób realizacji przez prokuratury nałożonych na nie zadań.

Ocena Departamentu Postępowania Przygotowawczego wraz z uwagami i spostrzeżeniami dotyczącymi występujących w sprawach nieprawidłowości i błędów, które należy wyeliminować, jest następnie przekazywana **do wiadomości wszystkich jednostek prokuratury w kraju, co umożliwi wykorzystanie zebranych informacji** w bieżącej pracy i w szkoleniach prokuratorów.

W 2012 r. dwukrotnie skierowałem do wszystkich Prokuratur Apelacyjnych podsumowanie dotyczące postępowań prowadzonych o przestępstwa z nienawiści w 2011 r. i w I półroczu 2012 r., zaś w 2013 r. skierowałem podsumowanie danych za cały rok 2012. **Nie były to tylko dane liczbowe.** Przekazałem bowiem szereg uwag odnoszących się do nieprawidłowości stwierdzonych w postępowaniach.

W pierwszym z tych pism poleciłem stosować zasady dotyczące sposobu monitorowania i kontroli postępowań w sprawach o czyny z art. 118, 118a, 119 § 1, 126a, 126b, 256 § 1 i 2, 257 kk i innych, w których motywem działania sprawców jest przynależność rasowa, narodowościowa, etniczna, wyznaniowa, bezwyznaniowość, także do postępowań o czyny z art. 194 kk (dyskryminację wyznaniową). Przepis ten bowiem również spełnia kryteria określone w definicji przestępstwa z nienawiści, którym posługuje się Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy Europejskiej (ODIHR OSCE). Tego rodzaju sprawy wcześniej nie były objęte monitoringiem.

Postępowania o czyny kwalifikowane z **art. 194 kk** od 2012 r. są więc również obejmowane nadzorem, a decyzje merytoryczne o odmowie wszczęcia postępowania bądź jego umorzeniu są cyklicznie badane. Informacje o tych postępowaniach zbierane

są i analizowane przez Departament Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Generalnej.

Wcześniej, w skierowanym przeze mnie do podległych prokuratorów piśmie z lutego 2011 r. wskazałem błędy występujące w postępowaniach, m.in. dotyczące nieprawidłowości w kwalifikowaniu zdarzeń będących przedmiotem postępowania, wynikające ze zmiany przepisów kodeksu karnego oraz zbyt pochopne podejmowanie rozstrzygnięć o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego lub jego umorzeniu z powodu braku znamion przestępstwa lub braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu. Podniosłem w nim również, iż przedwczesne jest, spotykane w praktyce, wyciąganie wniosków na temat motywacji sprawcy przestępstw z art. 256 § 1 kk, czy też 257 kk, jeśli sprawca nie został jeszcze ustalony. Zwróciłem też uwagę na potrzebę poważnego traktowania tych spraw i konieczność zaangażowania ze strony prowadzących postępowanie, tak by wszystkie cele postępowania przygotowawczego zostały osiągnięte, w szczególności zaś, aby postępowania prowadzono sprawnie i skutecznie oraz z poszanowaniem praw osób pokrzywdzonych tymi przestępstwami. Ponadto omówiono zmiany w przepisach kodeksu karnego, jakie nastąpiły w 2010 r., oraz aktualnie obowiązujące uregulowania odnoszące się do tej kategorii przestępstw.

Wyciągi ze sprawozdań sporządzanych przez Prokuraturę Generalną publikowane są na jej stronie internetowej. Dzięki temu każdy zainteresowany może uzyskać wiedzę na temat **ilości**:

- prowadzonych w prokuraturach w danym okresie postępowań przygotowawczych i sposobu ich zakończenia,
- osób, którym przedstawiono zarzuty,
- osób, przeciwko którym skierowano akty oskarżenia,
- stosowanych środków zapobiegawczych,
- postępowań umorzonych i podstaw tych decyzji,
- spraw, w których odmówiono wszczęcia postępowania ,

- zakończonych w inny sposób,
- spraw objętych zwierzchnim nadzorem służbowym,
- spraw, w których prawomocne decyzje o umorzeniu albo odmowie wszczęcia postępowania zostały zbadane w prokuraturach nadrzędnych,
- decyzji, które w trakcie tej kontroli uznano za zasadne i niezasadne,
- spraw, w których decyzje o umorzeniu lub odmowie zostały zaskarżone i sposobów rozstrzygnięcia organów odwoławczych,
- spraw, w których zapadły orzeczenia sądowe po skierowaniu aktów oskarżenia,
- spraw z rozróżnieniem kwalifikacji prawnej czynu będącego przedmiotem postępowania,
- spraw ze wskazaniem jakiego rodzaju zdarzeń dotyczyły postępowania (np. zachowań kibiców, popełnionych za pośrednictwem internetu, audycji radiowych i telewizyjnych, czasopism i publikacji książkowych, napisów na murach itd.),
- spraw, ze wskazaniem przeciwko jakim grupom były wymierzone czyny będące **przedmiotem postępowania**.

To, jak w prokuraturze funkcjonuje system **nadzoru** nad tego rodzaju sprawami, obrazują dane za ubiegły rok.

Nadzorem służbowym prokuratur nadrzędnych objęto 233 sprawy.

289 decyzji merytorycznych podjętych w tych sprawach, w szczególności o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego lub jego umorzeniu było przedmiotem badań w ramach nadzoru służbowego prokuratur nadrzędnych. Na **289** zbadanych decyzji o odmowie wszczęcia postępowania albo jego umorzeniu w **190** przypadkach decyzje merytoryczne uznano za zasadne, a w **99** przypadkach za niezasadne.

Zaznaczyć należy, iż 9 spraw zostało poddanych analizie w Prokuraturze Generalnej, w związku z prowadzonymi badaniami praktyki prokuratorskiej w sprawach o przestępstwa popełniane z motywów rasowych z wykorzystaniem

internetu, zakończonych w 2010 r. **We wszystkich tych sprawach uznano decyzje końcowe za niezasadne lub przedwczesne.** Postępowania te, po skierowaniu stosownych uwag do prokuratur apelacyjnych, zostały podjęte na nowo i kontynuowano je w 2012 r.

W odniesieniu do decyzji badanych w innych prokuraturach w **84** sprawach wskazano na potrzebę kontynuowania postępowania poprzez podjęcie na nowo postępowania lub wszczęcie postępowania, a w **12** sprawach za konieczne uznano wykonanie czynności w trybie art. 327 § 3 kpk. W tych sprawach oraz szeregu innych, w których wprowadzie uznano decyzje merytoryczne o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania za słuszne, wskazano nieprawidłowości w postępowaniach bądź samych decyzjach merytorycznych.

W **3** sprawach prokuratury apelacyjne skierowały do Prokuratora Generalnego wnioski o uchylenie w trybie art. 328 § 1 kpk niezasadnych postanowień o umorzeniu postępowania przeciwko podejrzanym.

W trakcie badań aktowych prowadzonych przez prokuratury nadrzędne zakwestionowano więc łącznie ponad **34 %** podjętych decyzji, tj. o 5 % mniej niż w 2011 r., lecz o 12 % więcej niż w 2010 r. i o 9 % więcej niż w 2009 r.

W niektórych sprawach – **było ich 28** - badania prawidłowości decyzji merytorycznych dokonywane były przez sąd, wówczas gdy uprawnione podmioty złożyły zażalenia na orzeczenia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania. W **10** przypadkach Sąd uwzględnił zażalenia i uchylił zaskarżone orzeczenia, a w **10** sprawach nie uwzględnił zażaleń. Pozostałych **8** zażaleń nie zostało rozpoznanych do końca roku.

W II połowie 2011 r., w oparciu o ustalenia płynące z monitoringu spraw o przestępstwa z nienawiści, w Departamencie Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Generalnej przygotowano **obszerne opracowanie** dotyczące tych przestępstw, zawierające opis regulacji prawnych krajowych i międzynarodowych, skalę zjawiska w Polsce oraz wskazówki metodyczne dla prokuratorów prowadzących

lub nadzorujących postępowania przygotowawcze w tego rodzaju sprawach. Opracowanie to zostało przekazane do wszystkich odległych jednostek prokuratury celem wykorzystania w bieżącej pracy przez prokuratorów.

Zostało ono również opublikowane w wydawanym przez Prokuraturę Generalną miesięczniku „Prokuratura i Prawo” Nr 2 z lutego 2012 r. To opracowanie, a zwłaszcza zawarte w nim wskazówki dotyczące sposobu prowadzenia postępowań przygotowawczych, sposobu gromadzenia materiału dowodowego, wykonywania czynności procesowych z udziałem świadków – pokrzywdzonych przestępstwem i podejrzanych, mają za zadanie pomóc prokuratorom prowadzącym sprawy o przestępstwa popełniane na tle rasistowskim, zwłaszcza tym, którzy nie mają doświadczenia w prowadzeniu takich postępowań.

W 2011 r. w Departamencie Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Generalnej przeprowadzono badania praktyki prokuratorskiej w sprawach zakończonych w 2010 r., dotyczących zjawiska rasizmu w Internecie, których celem było ustalenie najczęściej popełnianych błędów w tej kategorii spraw i wypracowanie metodyki, która spowoduje ich uniknięcie.

Analiza tego sprawozdania pozwoliła na stwierdzenie, iż znaczną część spraw prowadzonych w prokuraturach o czyny zabronione „motywowane nienawiścią”, dotyczy przestępstw popełnianych z wykorzystaniem Internetu. Wyniki tych postępowań wskazywały, że znaczna część tych postępowań jest umarzana przez prokuratorów z powodu niewykrycia sprawców przestępstw, bądź też z powodu braku znamion czynu zabronionego. Również dosyć często prokuratorzy odmawiali wszczęcia postępowań przygotowawczych w tych sprawach. Tylko niewielka ilość takich spraw kończyła się natomiast skierowaniem aktów oskarżenia do sądów. W oparciu o te ustalenia zbadano **45 spraw zakończonych postanowieniami o odmowie wszczęcia postępowania, o umorzeniu postępowania przygotowawczego, o zawieszeniu postępowania i o skierowaniu aktu oskarżenia.** Badania zostały zakończone w maju 2012 r., a podsumowujące je sprawozdanie przekazano do wszystkich prokuratur w kraju. W sprawozdaniu wskazano w szczególności, jakie dowody należy szerzej wykorzystywać w takich sprawach, a także jakie są możliwości dowodzenia w postępowaniach, w których ustalono, że dostęp do komputera miał większa ilość osób.

Niezależnie od tych spostrzeżeń natury ogólnej, rozesłano uwagi dotyczące przebiegu konkretnych postępowań, sposobu gromadzenia i przeprowadzania dowodów, zasadności decyzji merytorycznych oraz treści tego rodzaju decyzji. W części spraw wskazano na potrzebę rozważenia wykonania czynności w trybie art. 327 § 3 kpk lub też podjęcia na nowo postępowania albo też jego podjęcia z zawieszenia.

Od początku urzędowania na stanowisku Prokuratora Generalnego starałem się też spowodować, by prokuratorzy pozyskali odpowiednią wiedzę na temat przestępstw z nienawiści, choć szkolenie prokuratorów należy do kompetencji Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. Zajęcia szkoleniowe dla prokuratorów odbywały się w Prokuraturze Generalnej, a przy użyciu urządzeń do wideokonferencji transmitowano je do kilkunastu prokuratur w kraju. Prowadzili je przede wszystkim prokuratorzy Prokuratury Generalnej, ale także Pani Minister Elżbieta Radziszewska ówczesny Pełnomocnik Rządu ds. Równego Statusu, Pan profesor Zbigniew Ćwiąkalski, czy też Pan profesor Włodzimierz Wróbel.

Wspomniany przeze mnie stosunkowo wysoki odsetek spraw, w których zapadały błędne decyzje merytoryczne, skłonił mnie do wydania 1 lipca tego roku polecenia skierowanego do prokuratorów apelacyjnych. Zostali oni zobowiązani do wyznaczenia w ramach właściwości każdej prokuratury okręgowej jednej prokuratury rejonowej (w szczególnych wypadkach dwóch), które będą odpowiedzialne za prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących przestępstw z nienawiści, popełnionych na obszarze objętym właściwością danej prokuratury okręgowej. Zobowiązałem ich również do wskazania w wybranych prokuraturach rejonowych po dwóch prokuratorów do prowadzenia tego rodzaju postępowań karnych. Wyznaczeni prokuratorzy zostali we wrześniu br. przeszkoleni w Prokuraturze Generalnej.

W 2013 r. w związku z powołaniem przez Prezesa Rady Ministrów - Rady do spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i związanej z nimi Nietolerancji, do pracy w Radzie skierowałem prokuratora z Prokuratury Generalnej. Pierwsze posiedzenie Rady odbyło się w kwietniu br., kolejne posiedzenia w maju, czerwcu, sierpniu i wrześniu 2013 r. Prokurator ten został zaproszony przez Przewodniczącego Rady do pracach w zespole zajmującym się kwestią utworzenia

jednolitej bazy danych dotyczącej monitorowania zdarzeń związanych z rasizmem i nietolerancją.

Jak wspomniałem na wstępie, przestępstwa z nienawiści mogą być definiowane szerzej niż stanowią to obecnie obowiązujące przepisy. Interesującą inicjatywę, odnoszącą się również do tej kwestii, zgłoszono podczas konferencji, która odbyła się 13 czerwca 2012 r. w Prokuraturze Generalnej pod hasłem „*Ofiary przestępstw z nienawiści*”, z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich, Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania, podsekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, przedstawiciela Rzecznika Praw Dziecka, Pełnomocnika Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka, reprezentantów świata nauki, prokuratorów oraz przedstawicieli wielu organizacji pozarządowych. Tematem tego spotkania była sytuacja prawna i faktyczna ofiar tzw. przestępstw z nienawiści, rozumianych jako czyny zabronione motywowane uprzedzeniami wobec grupy osób lub osoby z uwagi na ich (jej) przyrodzone lub nabyte cechy.

Uczestnicy konferencji zauważyli, iż w polskim systemie prawa karnego nie funkcjonuje definicja „przestępstw z nienawiści”, a także wyrazili opinię o braku skutecznych narzędzi prawnych umożliwiających zaostrzenie odpowiedzialności karnej za popełnienie występku motywowanego uprzedzeniami wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu jej faktycznej lub domniemanej rasy, pochodzenia etnicznego, języka, koloru skóry, religii, orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej. Dostrzegli okoliczność, iż większość zachowań godzących w wymienione dobra wypełnia dyspozycje przestępstw już stypizowanych w Kodeksie karnym, trudno zatem byłoby mówić o nowym typie czynu zabronionego. Zgodnie opowiedzieli się natomiast za koncepcją wprowadzenia do Kodeksu karnego konstrukcji analogicznej do już funkcjonującej, a dotyczącej przestępstwa o charakterze chuligańskim, skutkującej zaostrzeniem odpowiedzialności karnej za popełnienie jakiegokolwiek występku, motywowanego uprzedzeniami wobec określonych, wyodrębnionych z uwagi na określone cechy, grup ludzi.

Zaproponowano konkretne zmiany przepisów Kodeksu karnego, które pismem z dnia 5 września 2012 r. przekazałem ówczesnemu Ministrowi Sprawiedliwości. Choć

nie wszystkie propozycje zyskały moją akceptację, za celowe uznałem wprowadzenie do porządku prawnego przepisu, który wobec sprawców występków motywowanych uprzedzeniami wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu jej faktycznej lub domniemanej rasy, narodowości lub pochodzenia etnicznego, języka, koloru skóry, religii, orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej wprowadzałby odpowiedzialność analogiczną do tej, jaką ponoszą sprawcy występków o charakterze chuligańskim. Z tego powodu postulowałem umieszczenie jej w art. 57a kk dotyczącym tego rodzaju występków. Propozycja wprowadzałaby zasadę, że za występkę motywowaną uprzedzeniami do osób należących do tych grup, sąd wymierza karę przewidzianą za przypisanie sprawcy przestępstwo w wysokości nie niższej od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.

Postulowane zmiany nie zyskały akceptacji Ministra Sprawiedliwości. Jak wynika z odpowiedzi skierowanej do mnie w dniu 7 listopada 2012 r., zostały one przedstawione Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego. Uznano, że zaostrenie odpowiedzialności karnej za przestępstwa z nienawiści stanowiłoby „szczegółową dyrektywę kary, która ingerowałaby w zasadę swobodnej oceny dowodów przez sąd”. Zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości nie ma żadnych przeszkód „by zachowanie sprawcy oparte na przesłankach dyskryminacyjnych (bez względu na ich rodzaj) zostało ocenione odpowiednio w zakresie surowości zastosowanej przez sąd represji karnej”.

W związku z treścią tego stanowiska Prokuratura Generalna nie mogła podjąć dalszych działań zmierzających do realizacji wskazanego postulatu, gdyż, jak Państwu wiadomo, Prokurator Generalny nie posiada inicjatywy ustawodawczej.

Podsumowując te bardzo obszerne, a mimo to jedynie wybrane informacje, należy zauważyć, że przestępstwa z nienawiści **nie mają charakteru masowego, czy powszechnego**. Nie powinno to powodować uspienia czyjejkolwiek czujności, bowiem doświadczenia historyczne uczą, że tego rodzaju zjawiska mogą być bardzo niebezpieczne dla społeczeństwa i państwa. Niepokoi wzrost liczby tego rodzaju przestępstw, mimo że organy ścigania reagują na nie w sposób zdecydowany. W tym kontekście działania prokuratury jako całej instytucji uważam za adekwatne do sytuacji. **Żaden przypadek dokonania tego rodzaju przestępstwa nie jest lekceważony**. Choć

zdarzają się błędy, niekiedy karygodne, jak szeroko komentowana sprawa uznania nazistowskiej swastyki za azjatycki symbol szczęścia i pomyślności, wszelkie uchybienia, a zwłaszcza wadliwe decyzje procesowe, spotykają się z właściwą reakcją służbową. W odniesieniu do prokuratora, który w uzasadnieniu postanowienia zawarł te nieracjonalne rozważania na temat charakteru swastyki, toczy się postępowanie służbowe.

Warto jednak przy tej okazji po raz kolejny podnieść, że prokuratorzy nadrzędni, w tym Prokurator Generalny powinni **mieć instrumenty prawne umożliwiające szybką**, procesową reakcję na niezasadne decyzje prokuratorów niższego szczebla. W tej chwili mogę jedynie apelować do bezpośrednich przełożonych prokuratorów, którzy bezzasadnie odmówili wszczęcia bądź umorzyli postępowanie, o to by zrewidowali swoje stanowisko. Jeśli zdecydowanie zaooponują, a postępowanie nie toczyło się przeciwko osobie, nie mam instrumentów prawnych umożliwiających korektę takich wadliwych decyzji, a rozstrzygnięć takich jest niemało. **Jak wspomniałem około 1/3 decyzji końcowych zostało uznanych przez prokuratorów nadrzędnych za niezasadne.** Mam nadzieję, że Panie Posłanki i Panowie Posłowie będą o tym pamiętać, gdy Wysoki Sejm zajmie się rządowym projektem Prawa o prokuraturze. Moje postulaty wprowadzenia odpowiednich zmian w tym projekcie, dających Prokuratorowi Generalnemu i prokuratorom nadrzędnym możliwość realnego procesowego oddziaływania na bieg postępowań, nie znajdują jak dotąd uznania u projektodawcy.

Odnosząc się ponownie do zjawiska rosnącej liczby przestępstw z nienawiści, choć – raz jeszcze podkreślę, niemającego charakteru masowego - należy zauważyć, że ma on swe przyczyny w życiu społecznym. Zapobieganie tym zjawiskom wykracza poza kompetencje organów ścigania, czy wymiaru sprawiedliwości. Obowiązkiem tych organów jest natomiast zdecydowana i skuteczna reakcja na takie zdarzenia. Mogę z całą stanowczością stwierdzić, że prokuratura jako instytucja prawidłowo wypełnia swoje zadania związane ze ściganiem tego rodzaju przestępstw.

Dziękuję Państwu za uwagę.

- wyciąg z „Sprawozdania Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2014 r.” str. 196-197

W dniu 26 lutego 2014 r. Prokurator Generalny, mając na uwadze konieczność ujednoczenia praktyki w zakresie sposobu prowadzenia postępowań karnych o przestępstwa popełniane na szkodę grupy osób albo poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej albo ze względu na jej bezwyznaniowość, niezależnie od kwalifikacji prawnej czynu zabronionego (przestępstwa z nienawiści) oraz z uwagi na potrzebę wyeliminowania występujących w toku postępowań nieprawidłowości, wydał wytyczne w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwa z nienawiści. W wytycznych zawarte zostały zalecenia dotyczące zarówno wykładni przepisów karnomaterialnych, jak również postępowania dowodowego. Prokurator Generalny wskazał między innymi, że decyzje procesowe w sprawach o przestępstwa z nienawiści, a zwłaszcza rozstrzygnięcia kończące postępowanie, powinny zawierać szczególnie wnikliwe uzasadnienie, zrozumiałe dla uczestników postępowania karnego oraz opinii publicznej, a treść uzasadnień takich decyzji powinna wskazywać na świadomość wagi i znaczenia dóbr chronionych prawem, które naruszają wymienione przestępstwa. W wytycznych zawarto także ustalenia organizacyjne w zakresie wyznaczenia prokuratur rejonowych oraz prokuratorów w tych prokuraturach do prowadzenia postępowań w sprawach o przestępstwa z nienawiści.